

ВІДРОДЖЕННЯ І СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПЛЕМІННОГО СКОТАРСТВА ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Шуст О. А., д.е.н., доцент

*Білоцерківський національний аграрний університет
Україна, 09117, Київська обл., м. Біла Церква, пл. Соборна, 8/1*

elenshust@mail.ru

У статті розглянуто сучасний стан розвитку м'ясного скотарства в Україні. Дослідженням встановлено, що більша частина областей України практично не займається розвитком галузі, про що свідчить тенденція до зменшення поголів'я корів і скорочення державної підтримки, що надається з державного бюджету на розвиток галузі тваринництва. Доведено, що для ведення рентабельного м'ясного скотарства виробникам м'яса необхідно використовувати кращі зразки північноамериканської та європейської генетики. Обґрунтовано, що завезення племінного матеріалу в Україну може здійснюватися трьома шляхами: ввезення сільськогосподарських тварин; ввезення ембріонів; ввезення спермопродукції. Окреслено шляхи інноваційного розвитку племінного скотарства у формі створення в регіонах України некомерційного партнерства «М'ясоплемхудоба», яке об'єднуватиме сільськогосподарських товаровиробників та племінні господарства і станції. Його основне завдання полягає в поширенні передового досвіду розведення м'ясної худоби, поліпшенні її породних і продуктивних якостей, освоєнні прогресивних технологій кормовиробництва, годівлі та утриманні тварин, сприянні реалізації продукції. З'ясовано, що державне регулювання в умовах ринкової економічної системи є необхідним, тому важливо посилити економічну роль держави за рахунок підвищення прямої бюджетної підтримки й модернізації механізму раціонального субсидування. Запропоновано спосіб формування обласного державного фонду субсидій і розподілу його між племінними підприємствами, які орієнтовані на розвиток конкурентної боротьби в ринкових умовах й реалізацію племінних тварин. Дослідженнями встановлено, що для збільшення поголів'я необхідно використовувати розширене відтворення чистопородних тварин спеціалізованих м'ясних порід; поглинальне (перетворювальне) схрещування м'ясних порід із молочними і комбінованими; дво- і трипородне схрещування молочних корів та телиць із м'ясними биками, а також схрещування тварин м'ясних порід між собою. Доведено, що державне регулювання галузей в ринковому середовищі є необхідним, тому важливим моментом є посилення економічної ролі держави за рахунок підвищення прямої бюджетної підтримки й модернізації механізму раціонального субсидування.

Ключові слова: ринок м'яса, племінне скотарство, державна підтримка, селекція у тваринництві, спеціалізовані тваринницькі комплекси.

ВОЗРОЖДЕНИЕ И СТИМУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ПЛЕМЕННОГО СКОТОВОДСТВА КАК НАПРАВЛЕНИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Шуст Е.А., д.э.н., доцент

*Белоцерковский национальный аграрный университет
Украина, 09117, Киевская обл., г. Белая Церковь, пл. Соборная, 8/1*

В статье рассмотрено современное состояние развития мясного скотоводства в Украине. Исследованием установлено, что большая часть областей Украины практически не занимается развитием отрасли, о чем свидетельствует тенденция к уменьшению поголовья коров и сокращение государственной поддержки, которая предоставляется из государственного бюджета на развитие отрасли животноводства. Доказано, что для ведения рентабельного мясного скотоводства производителям мяса необходимо использовать лучшие образцы североамериканской и европейской генетики. Обосновано, что завоз племенного материала в Украину может осуществляться тремя путями: ввоз сельскохозяйственных животных; ввоз эмбрионов; ввоз спермопродукции. Определены пути инновационного развития племенного скотоводства в форме создания в регионах Украины некоммерческого партнерства «Мясоплемскот», которое будет объединять сельскохозяйственных товаропроизводителей, племенные хозяйства и станции. Его основное задание состоит в распространении передового опыта разведения мясного скота, улучшении его породных и производительных качеств, освоении прогрессивных технологий кормопроизводства, кормления и содержания животных, содействию в реализации продукции. Выяснено, что государственное регулирование в условиях рыночной экономической системы является необходимым, потому важно усилить экономическую роль государства за счет повышения прямой бюджетной поддержки и модернизации механизма рационального субсидирования. Предложен способ формирования областного государственного фонда субсидий и распределения его между племенными предприятиями, которые ориентированы на развитие конкурентной борьбы в рыночных условиях и реализацию

племенных животных. Исследованиями установлено, что для увеличения поголовья необходимо использовать расширенное воссоздание чистопородных животных специализированных мясных пород; поглощающее (преобразовательное) скрещивание мясных пород с молочными и комбинированными; скрещивание молочных коров и телок с мясными быками, а также скрещивание животных мясных пород между собой. Доказано, что государственное регулирование отраслей в рыночной среде является необходимым, поэтому важным моментом является повышение экономической роли государства за счет увеличения прямой бюджетной поддержки и модернизации механизма рационального субсидирования.

Ключевые слова: рынок мяса, племенное скотоводство, государственная поддержка, селекция в животноводстве, специализированы животноводческие комплексы.

LIVESTOCK BREEDING REVIVAL AND PROMOTION AS THE WAY OF FOOD SECURITY PROVIDING IN UKRAINE

Shust O. A, Dr. of Economics, docent

Bila Tserkva National Agrarian University

Ukraine, 09117, Kyiv Region, Bila Tserkva, Soborna Sq., 8/1

The author reviews the current state of the beef cattle breeding development in Ukraine. The author has outlined the reasons of the the crisis in livestock and substantiated the problems in cattle breeding. It has been proved that producers must use the best samples of North American and European genetics to practice profitable beef cattle farming. The author has proved that delivering the breeding material to Ukraine can be proceeded in three ways: delivering farm animals; delivering embryos; delivering semen. It has been offered innovative ways of cattle breeding in the form of establishing «М'ясосплембудоба» noncommercial partnership which would unite agricultural producers, farms and breeding stations in different regions of Ukraine. The main task of the co-operation is to spread modern experience in beef cattle breeding, improving its pedigree and productive qualities, the development of advanced technologies in fodder production, animals breeding and feeding, assistance in products marketing. State regulation in the market economic system is necessary, thereby it is important to strengthen the economic role of the state through the increased direct budget support and modernization of the management mechanism of efficient subsidization. The research has found out that there should be used the expanded reproduction of purebred animals of specialized meat breeds; takeover (transforming) crossing of meat breeds and dairy and combined; two- and threebred crossing of dairy cows and heifers with meat bulls as well as meat breeds animals crossing with each other. The author has suggested the method of forming the national fund foe subsidies and its distribution among breeding farms focused on the development of competition in the market conditions and breeding animals sale.

Key words: meat market, cattle breeding, government support, livestock breeding, specialized livestock complexes.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Основою функціонування аграрного ринку країни є виробництво вітчизняними товаровиробниками високоякісної сільськогосподарської продукції, що гарантує продовольчу безпеку держави, де провідне місце серед галузей тваринництва займають молочне і м'ясне скотарство. Для відродження галузі скотарства в сучасних умовах ринкових перетворень необхідним є формування відповідної державної політики, сформованої на відновлення потенціалу галузі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема забезпечення населення країни м'ясом не може бути вирішена без інтенсивного розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства, напрями відродження якого досліджують вітчизняні та зарубіжні вчені: К. К. Базимов [1], А. Д. Діброва [2], Н. Г. Копитець [3], В. И. Косилов [4], В. М. Микитюк [5] та ін. Зокрема, К.К. Базимов серед пріоритетних напрямів розвитку м'ясного скотарства, яка сьогодні демонструє не найкращі показники продуктивності й ефективності, виділяє екстенсивний фактор – нарощування поголів'я корів [1, с. 130]; А. Д. Діброва у своїй роботі акцентує увагу на тому, що сільське господарство, зокрема, тваринницька галузь потребує належної фінансової підтримки з боку держави, зважаючи на її низьку рентабельність [2, с. 55]. Одним із проблемних аспектів розвитку тваринницької галузі, як зазначає Н. Г. Копитець [3, с. 29], є недосконалість системи збуту тваринницької продукції, до якої мають входити не лише приватні, а й державні структури. Російський учений В. І. Косилов неодноразово у своїх роботах звертає увагу на селекційну роботу в галузі тваринництва [4, с. 88], яка в країнах колишнього СРСР, на його думку, значно відстає від вимог європейського рівня. Не випадково В. М. Микитюк зазначає, що в

Україні тенденції розвитку ринку продукції м'ясного скотарства останніх років характеризуються зменшенням поголів'я м'ясної худоби і, як наслідок, скороченням її продуктивності [5, с. 46]. Зважаючи на це, у системі розвитку племінного скотарства мають бути виділені пріоритетні завдання, які потребують поглибленого вивчення й обґрунтування головних напрямів щодо відродження м'ясного скотарства.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Головна мета статті – проаналізувати сучасний стан розвитку племінного скотарства та запропонувати напрями його відродження з метою забезпечення належної продовольчої безпеки. У процесі наукового дослідження було використано низку методів, а саме: абстрактно-логічний, метод порівняння, узагальнення, статистико-економічний, монографічний, графічний методи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як свідчать результати проведених досліджень, подальший приріст яловичини може відбуватися лише за рахунок збільшення поголів'я худоби спеціалізованих м'ясних порід та їх помісей. Утім, однією із причин кризи в м'ясному скотарстві є проблеми в племінній справі, які успадкувала Україна від колишнього СРСР [2]. Більша частина областей практично не займається розвитком галузі. Про це свідчить тенденція до зменшення поголів'я корів і скорочення державної підтримки, що надається з державного бюджету на розвиток галузі тваринництва. Так, якщо у 2000 р. в усіх категоріях господарств налічувалось 9423,7 тис. голів ВРХ, то у 2014 р. поголів'я ВРХ скоротилося більше, ніж у 34 рази і склало 274,0 тис. голів. Аналогічна тенденція мала місце і у державній підтримці галузі тваринництва. У середньому за 2011-2014 рр. тваринницька галузь сільського господарств України отримувала по 214 млрд. грн. державної підтримки, що значно менше середньорічного показника в розвинених країнах світу. Останнє пов'язано з невиконанням окремими господарствами вимог постанови Кабінету Міністрів України від 18.03.2009 року № 282 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку тваринництва», зокрема щодо ідентифікації та реєстрації тварин, утримання їх не за технологією м'ясного скотарства, невчасного подання необхідних документів, заборгованості перед бюджетом тощо.

Із метою надійного забезпечення продовольчої незалежності країни слід обґрунтувати напрями інноваційного розвитку племінного скотарства. Як свідчить аналіз селекційної роботи, виведення порід відбувається на основі використання вітчизняними селекціонерами селекційного матеріалу, який залишився в спадок від колишнього СРСР. Прикладом є виведення волинської м'ясної породи великої рогатої худоби. За живою масою ця порода перевищує місцеву молочну на 28-34% (досягаючи 472-500 кг у 15-18-місячному віці), за приростами – на 18-34, забійним виходом – на 5-10%. Вищим є і вихід м'якуша – 5,1-6,1 кг на 1 кг кісток. Проте ця порода значно поступається відповідним показникам порід м'ясної великої рогатої худоби, виведеної у Франції (обрак, шароле, лимузин, салерс, гаскон). На наше переконання, ця порода є продовженням колишньої радянської селекції, для якої характерне великомасштабне розведення синтетичних порід і типів [6]. Отже, для ведення рентабельного м'ясного скотарства виробникам м'яса необхідно використовувати кращі зразки північноамериканської та європейської генетики. Ця терміновість обумовлена конкуренцією, пов'язаною із членством у СОТ та входженням до ЄС.

Вважаємо, що завезення племінного матеріалу може здійснюватися трьома шляхами: ввезення сільськогосподарських тварин; ввезення ембріонів; ввезення спермопродукції. Як свідчить досвід Росії, яка останніми роками почала інтенсивно здійснювати ввезення племінних сільськогосподарських тварин, важливим питанням є забезпечення акліматизації та ветеринарної безпеки тварин. Досить ефективним, порівняно з транспортуванням живих тварин, є імпорт 7-денного зародку корови, який закупорено в прозору білкову оболонку

(Zona pellucida). Здійснюючи газообмін зародка, пропуск поживних речовин і рідини, білкова оболонка товщиною кілька мікрон надійно стоїть на шляху бактерій і вірусів, навіть якщо їх концентрація в поживному розчині в 1000 разів перевищує природне. Ембріологу відведено 48 годин для безпечної та ефективною маніпуляції (відмивання, поділ, пересадка, кріоконсервація) зародком. На 6-й день після запліднення ембріон потрапляє в матку, а вже на початку 9-го дня стає вразливим для внутрішньоматкової інфекції, впливу холоду і ножа мікрохірурга. Тому більшість ембріонів збирають на 7-7,5 день. Ембріони в цій стадії складають майже 160 мікрон у діаметрі і містять 80-120 клітин, оточених прозорою оболонкою. У цьому стані вони недоступні вірусам, мікробам і грибам в утробі, навіть якщо власна мати має проблеми зі здоров'ям. Сучасна техніка ТЕ дозволяє отримувати і заморожувати зародки в стані «первозданної» чистоти. Після вилучення ембріона з матки донора він проходить додаткову санітарну обробку від інфекції навколишнього середовища [3].

Як зазначалося вище, у нинішніх умовах, економічно вигідніше ввозити до країни біотехнологічну продукцію. Відкриття нашими співвітчизниками можливостей кріоконсервації репродуктивних клітин створили умови для прозорої торгівлі племінним матеріалом. Зрозуміло, що завозити генетичний матеріал у рідкому азоті у вигляді ембріонів розміром до 100 мікрон набагато безпечніше, ніж племінних тварин, корм, підстилку тощо разом із зарубіжною мікрофлорою. Кінцевий селекційний результат буде той самий, а ризик інфікування через біотехнологічну продукцію – близький до нуля. За своєю мікробіологічною «чистотою» ембріони ссавців переважають за рівнем чистоти спермопродукції. А за ціною і зручністю транспортування набагато вигідніше придбання живого поголів'я. Такий підхід до організації племінного забезпечення досліджуваної галузі сприяв би створенню репродукторів чистих порід, а в деяких із них налагодити отримання ембріонів власного виробництва [5].

За розрахунками науковців організація провідного біоцентру під егідою Білоцерківського національного аграрного університету і державного селекційного центру України (ДСЦУ) здатні поставити виробництву ембріони в 4-6 разів дешевші ніж імпорتنі, повністю замінити поголів'я у великих сільськогосподарських підприємствах на тварин світового рівня продуктивності. Трансформація ембріонів канадської селекції дозволить отримати в Україні 360 биків-виробників канадської селекції. Завезені зародки дадуть життя більше ніж 2 тисячам биків-ТЕ, із числа яких можуть бути відібрані за екстер'єром 500 найкращих із найкращих биків. Спермопродукція від них може бути оцінена за якістю потомства на молочних підприємствах Німеччини або Угорщини і рекомендована (або забракована) для використання на м'ясному стаді України. Провідні країни Європи, у тому числі колишнього соцтабору, можуть одержувати від особливо цінних корів-донорів близько 100 тис. ембріонів на рік [7]. Пересаджуючи ембріони, можна отримувати щороку близько 50 тис. голів високоякісної племінної худоби. Це – половина трансплантацій у країнах Північної Америки і 17% всіх світових пересадок.

Одним із перших, хто наприкінці 90-х років забив на сполох з приводу нашої порідної нерозбірливості, була директор центрального племінного підприємства (згодом ДСЦУ, м. Переяслав-Хмельницький) І. С. Воленко. Вона у м. Переяслав-Хмельницький створила перший у країні (1993 р.) репродуктор м'ясної худоби. Ембріони були висаджені в 45 господарствах 19 областей України двома мобільними групами фахівців ДСЦУ. Включаючи власне виробництво, трансплантовано понад 5 тис. зародків від корів-донорів породи голштинська, герефорд, лімузин і м'ясної – симентал. Це дало змогу спеціалізованим господарствам з виробництва яловичини забезпечити власне виробництво високопродуктивною худобою. Зазначимо, що завдяки пересадці 2 тис. ембріонів, заморожених в американському штаті Колорадо, в українських сільськогосподарських товаровиробників з'явилася така м'ясна порода, як абердин-ангус [8].

Враховуючи викладене, вважаємо, що в умовах, що склалися, існує необхідність удосконалення системи організації племінної справи в нашій державі, тому доцільно за основу взяти досвід лідера в м'ясному скотарстві – Франції. На даному етапі дослідження зазначимо, що країна щорічно експортує 1700 тис. голів великої рогатої худоби та на 2,8 млрд. євро-яловичини. На французький експорт припадає понад 20% міжнародного ринку тварин-виробників і 10% ембріонів замороженої сперми. Завдяки підвищеному попиту і налагодженому санітарному контролю досягнення французьких генетиків сприяють поліпшенню тваринницької продукції більше ніж у 70 країнах. Франція – унікальна в галузі генетики тварин країна: 149 визнаних порід великої рогатої худоби, овець, кіз і коней, не враховуючи 28 ліній, велика різноманітність порід свиней і родоначальних ліній птиці. Франція щорічно експортує понад 1,5 млн голів великої рогатої худоби, з них понад 50 тис. класу еліта, більше 2 млн доз сперми бугаїв, перевірених за потомством, і тисячі ембріонів. Це результати вікової селекції та конкурсів тварин на всіх рівнях, що дозволило тваринникам накопичити винятковий досвід, який передається із покоління в покоління. При цьому вся селекційна робота надійно контролюється суворими вимогами законодавства і структурами, які довели свою ефективність з моменту їх створення майже 40 років тому [4].

Для ведення селекційної роботи в країні створено спеціалізовану організаційну структуру. Під керівництвом Міністерства аграрної політики та продовольства України питаннями контролю і поліпшення порід займається ряд інститутів, приватних і державних організацій, а саме: CNAG – Національна комісія з генетичного поліпшення; EDE – державна організація, що здійснює реєстрацію тварин і контроль поголів'я в господарствах; INRA – Національний інститут агрономічних досліджень, у якому працюють понад 8 тис. осіб, із них 3 тис. вчених та інженерів; IE – Інститут тваринництва; UPRA – Союз виробників (приватна асоціація), який займається селекцією і розповсюдженням породи; FBC – Національна федерація з контролю великої рогатої худоби м'ясних порід; FCL – Національна федерація з контролю молочних порід худоби; CTIG – Національний центр обробки інформації у сфері генетики; UUCEIA – Національний кооперативний союз зі штучного запліднення. У кожному районі працює під опікою Міністерства сільського господарства центр EDE, якому доручено видавати паспорти на всіх телят під час народження, із вписаними номерами і породами батьків. Ці відомості передаються в регіональну базу даних, а звітти – до національного центру обробки генетичної інформації, яка зберігається більш ніж на 110 млн голів худоби і використовується національним Інститутом агрономічних наук та Інститутом тваринництва, а також спілками тваринників, і дозволяє їм успішно проводити селекційну роботу. У паспорті, який супроводжує тварину аж до забою, містяться всі ветеринарні дані про неї і про господарство, де вона вирощувалася. Французька державна ветеринарна служба – одна з найсуворіших і найвимогливіших у світі, що гарантує безпеку продукції для споживача і племінний продаж за кордон. Цей комплекс заходів дозволив значно поліпшити племінні якості французької худоби, а паспорт дає впевненість у достовірності походження тварини, навіть якщо вона не вписана в племкнигу.

Отже, враховуючи досвід європейських країн, пропонуємо в регіонах України створити некомерційне партнерство «М'ясоплемхудоба», яке об'єднує сільськогосподарських товаровиробників та племінні господарства і станції. Основне завдання об'єднання – поширення передового досвіду розведення м'ясної худоби, поліпшення її породних і продуктивних якостей, освоєння прогресивних технологій кормовиробництва, годівлі та утримання тварин, сприяння в реалізації продукції. На кошти внесків засновників «М'ясоплемхудоби» необхідно модернізувати обласну міжгосподарську селекційну станцію для перевірки племінних бичків м'ясних порід із потомства і власної продуктивності. Після перевірки їх реалізують господарствам для поліпшення якості стада.

На вітчизняних племінних підприємствах утримують тільки 1-1,5% загального поголів'я корів, що призводить до значного дефіциту племінного матеріалу. Для збільшення кількості племінної худоби в загальному поголів'ї потрібно створити вигідні економічні умови для власників племінного матеріалу, вдосконалити відносини між виробниками й переробниками сільгосппродукції, організувати асоціації, які б відповідали за незалежну сертифікацію племінної продукції й племінну оцінку тварин. В Україні не сформовано систему незалежної сертифікації племінної продукції, нормативна база тільки розробляється, недостатньо розвинена й незалежна оцінка племінних якостей тварин. Нині назріла необхідність у створенні племінного матеріалу відповідно до вимог замовника, параметри якого відповідали б задоволенню індивідуального попиту.

На нашу думку, необхідно жорсткіше підходити до ліцензування племінних господарств. Прийняте Положення «Про ліцензування діяльності з розведення племінних тварин» зобов'язує господарства виконувати ряд вимог: племінні тварини повинні відповідати вимогам породи й мати документальне підтвердження походження, оцінки племінних і продуктивних якостей, господарство зобов'язане щорічно проводити бонітування, дотримуватися стандартів, норм і правил, які встановлені в галузі племінного тваринництва, а також ветеринарних, санітарно-гігієнічних норм і правил утримання тварин. На основі законодавчих актів необхідно проводити бонітування лише племінних господарств, адже не всі господарства готові до додаткових трудових і фінансових витрат на ведення селекційно-племінної роботи. Для цього необхідно впроваджувати інформаційну систему, ідентифікувати тварин, проводити контрольні доїння й зважування, вести постійний облік якісних і кількісних характеристик [6].

Зазначимо, що найважливішою метою регулювання виробництва племінної продукції в регіоні, як переконують результати дослідження, є створення адекватних умов для сталого розвитку ринку, тобто ефективне поєднання саморегулювання й державної підтримки регіонального ринку племінного молодняка. Державне регулювання галузей в умовах ринкової економічної системи є необхідним, тому важливо посилити економічну роль держави за рахунок підвищення прямої бюджетної підтримки й модернізації механізму раціонального субсидування. Вважаємо, що формування обласного державного фонду субсидій і його розподіл має відбуватися за участю племінних підприємств, які орієнтовані на розвиток конкурентної боротьби в ринкових умовах й реалізацію племінних тварин. Племінні господарства, які не можуть вирішити питання ефективного збуту продукції, повинні активніше користуватися послугами інформаційно-консультаційних служб, що дають практичні рекомендації з пошуку вигідних каналів реалізації продукції, матеріально-технічного забезпечення виробництва та з інших питань. Нами з'ясовано, що на рівні регіону застосовують спроби встановлення чітких механізмів державного регулювання у сфері племінного й товарного тваринництва, але вони перебувають лише на стадії розробок та реалізовані не настільки активно, як вимагає сучасна динамічна економічна система.

На думку деяких авторів [7, 8], для нормального забезпечення підприємств обіговими коштами, а також можливості розширення виробничої діяльності, в Україні необхідно мати рівень рентабельності не менше 25-30%. Однак не всі господарства області, у тому числі й племінні, мають такі підсумкові виробничі показники. Важливу роль відіграє достатня державна й регіональна підтримка, тому необхідно, насамперед, поряд зі значним (у 2-3 рази) збільшенням обсягів бюджетної підтримки створити в регіонах економічні умови для виробництва й реалізації продукції сільських товаровиробників і можливості для розширеного відтворення.

На нашу думку, головними засадами проведення державної й регіональної підтримки мають бути такі заходи: прозора, достатня й ефективна підтримка сільськогосподарських товаровиробників з урахуванням їхньої частки на ринку й можливостей ефективного

використання ресурсного потенціалу; обґрунтування потреби в субсидіях повинно здійснюватися на основі науково визначених нормативів і постійно мінливої кон'юнктури ринку; розподіл бюджетних коштів потрібно здійснювати з урахуванням фактичної діяльності підприємств і можливого виробничого потенціалу, мірою участі в державних (федеральних і регіональних) цільових програмах, розвитку науково-технічного прогресу.

ВИСНОВКИ

Отже, обґрунтованим буде висновок про те, що для надійного забезпечення продовольчої незалежності й безпеки необхідні: державна підтримка племінної справи, створення економічних умов для збільшення обсягів виробництва молока, створення ринку племінного молодняка шляхом стимулювання попиту й одночасної технологічної модернізації, удосконалення кадрового потенціалу, а також внутрішня організація галузі для спільного вирішення господарських завдань (підвищення якісних параметрів худоби, удосконалення системи племінної справи тощо). Для збільшення поголів'я можна використовувати такі методи розведення і варіанти схрещування, як розширене відтворення чистопородних тварин спеціалізованих м'ясних порід; поглинальне (перетворювальне) схрещування м'ясних порід із молочними і комбінованими; дво- і трипородне схрещування молочних корів та телиць із м'ясними биками, а також схрещування тварин м'ясних порід між собою; багатопородне (синтетичне) схрещування для одержання тварин, які мають бажані продуктивні якості, а також для подальшого формування нових типів і порід. Перспективи досліджень убачаємо в необхідності удосконалення засад державного регулювання галузей сільського господарства, зокрема, тваринництва, у контексті посилення економічної ролі держави за рахунок підвищення прямої бюджетної підтримки й модернізації механізму раціонального субсидування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базымов К. К. Приоритетное развитие специализированного мясного скотоводства – путь к увеличению производства высококачественной говядины / К. К. Базымов // Известия Оренбургского государственного аграрного университета. — 2012. — № 35, Т. 3. — С. 129—131.
2. Діброва А. Д. Ефективність державної підтримки виробництва продукції тваринництва в Україні / А. Д. Діброва // Економіка АПК. — 2010. — № 9. — С. 54—60.
3. Копитець Н. Г. Функціонування системи збуту продукції скотарства : теорет.-практ. аспект : монографія / Н. Г. Копитець. — К. : Ін-т аграр. економіки, 2007. — 210 с.
4. Косилов В. И. Эффективность использования промышленного скрещивания в мясном скотоводстве / В. И. Косилов // Известия Оренбургского государственного аграрного университета. — 2013. — Вып. № 1(39). — С. 87—90.
5. Микитюк В. М. Відродження галузі скотарства в умовах ринкових трансформацій / В. М. Микитюк // Економічні погляди: теорія і практика : зб. тез наук. робіт міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 3—4 лют. 2012 р.) : у 2-х ч. — Одеса : Центр екон. досліджень та розвитку, 2012. — Ч. I. — С. 46—48.
6. Le marché européen des bovins destinés à l'engraissement, un enjeu strategique pour la filiere bovine allaitante francaise (janvier 2011) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.franceagrimer.fr/Projet-02/08publications/elevage/brouards.pdf>.
7. Пуцентейло П. Р. Перспективи розвитку виробничого потенціалу м'ясного скотарства України / П. Р. Пуцентейло // Сталий розвиток економіки. — 2011. — № 1(4). — С. 9—17.
8. Шпичак О. М. Проблеми адаптації ціноутворення на продукцію АПК України до євроінтеграційних умов / О. М. Шпичак // Науковий вісник нац. ун-ту біоресурсів і природокорист. України. — 2007. — № 110. — Ч. 2. — С. 15—21.

REFERENCES

1. Bazymov, K.K. (2012), "Prioritive development of specialized cattle-breeding is a way of increasing of high-quality beef", *Izvestiya Orenburgskogo gosudarstvennogo agrarnogo universiteta*, no. 35, vol. 3, pp. 129-131.
2. Dibrova, A.D. (2010), "Efficiency of state support of cattle production in Ukraine", *Economics of Agrarian and Industry Complex*, no. 9, pp. 54-60.

3. Kopytec, N.G. (2007), *Funktsionuvannya systemy zbutu productsii scotarstva: teoretychno-practychnyi aspect* [Functionation of sale system of cattle production: theoretical and practical aspect], In-t agrar. Ekonomiki, Kyiv, Ukraine.
4. Kosilov, V.I. (2013), "Efficiency of using of industrial crossing in cattle breeding", *Izvestiya Orenburgskogo gosudarstvennogo agrarnogo universiteta*, Iss. 39, pp. 87-90.
5. Mykytyuk, V.M. (2012), "Revival of cattle breeding according to conditions of market transformations", *Zbirnyk tez naukovykh robot Mizhnarodnoi naukovo-tekhnichnoi konferentsii* [Economic looks: theory and practice], Odessa, February 3–4, 2012, Part 1, pp. 46-48.
6. Le marché européen des bovins destinés à l'engraissement, un enjeu strategique pour la filiere bovine allaitante francaise (janvier 2011), available at: www.franceagrimer.fr/Projet-02/08publications/elevage/brouards.pdf (access January, 2011).
7. Putsenteilo, P.R. (2011), "Perspectives of development of productive potential of cattle-breeding of Ukraine", *Sustainable Development of Economics*, no. 1, pp. 9-17.
8. Shpychak, O.M. (2007), "Problems of adaptation of price creation of agrarian production according to European and integrative conditions", *Naukovyi visnyk natsionalnogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia*, no. 10, Part 2, pp. 15-21.